

כבד פה וכבד לשון - האמנם?

Uncircumcised Lips - Indeed?

(1) שמות פרק ג פסוק א

וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֵה אֶת-צֹאן יִתְרוֹ חֹתֵנוּ כִּי־הָיוּ מֵדִיָּן וַיִּגְהַגְּ אֶת-הַצֹּאֵן אַחַר הַמִּדְבָּר וַיָּבֵא אֶל-הָרַר הָאֱלֹהִים חֹרְבָה:

(2) שמות פרק ד, יטו

(י) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-ה' בִּי אֲדֹנָי לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנֹכִי גַם מִתְמוּל גַּם מִשְׁלֹשׁ גַּם מֵאֵן דְּבַרְךָ אֶל-עַבְדְּךָ כִּי כִבַּד-
 פֶּה וְכִבַּד לָשׁוֹן אֲנֹכִי: (יא) וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו מִי שָׁם פֶּה לְאָדָם אוֹ מִי-יִשְׁוֹם אֵלָם אוֹ חֵרֶשׁ אוֹ פֶקֶח אוֹ עוֹר הֲלֹא אֲנֹכִי ה': (יב)
 וְעַתָּה לָךְ וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה עִם-פִּיךָ וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר תִּדְבֹר: (יג) וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי שְׁלַח-נָא בְיַד-תְּשַׁלַּח: (יד) וַיַּחֲדֹאֲף ה' בְּמֹשֶׁה
 וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶהְרֵן אֶחֱיֶיךָ הֲלוֹי יִדְעָתִי כִּי-דַבֵּר יִדְבֹר הוּא וְגַם הִנֵּה-הוּא יֵצֵא לְקִרְאֲתְךָ וְרֹאֲךָ וְשָׂמַח בְּלִבּוֹ: (טו) וְדַבַּרְתָּ אֵלָיו
 וְשָׂמַתְּ אֶת-הַדְּבָרִים בְּפִיו וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה עִם-פִּיךָ וְעִם-פִּיהוּ וְהוֹרִיתִי אֶתְכֶם אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂוּן: (טז) וְדַבַּר-הוּא לָךְ אֶל-הָעָם וְהָיָה
 הוּא יְהִיֶה-לָךְ לִפֶּה וְאַתָּה תְהִיֶה-לוֹ לְאֱלֹהִים:

(3) שמות פרק ו, ח-יב

(ח) וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת-יָדִי לְתֵת אֹתָהּ לְאִבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב וְנָתַתִּי אֹתָהּ לְכֶם מִרְשָׁה אֲנִי ה': (ט) וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה כֵּן
 אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל-מֹשֶׁה מִקְצֵר רוּחַ וּמִעֲבֹבָה קָשָׁה:

(י) וַיִּדְבֹר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יא) בֹא דַבֵּר אֶל-פְּרַעֲה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּשְׁלַח אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ: (יב) וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה לִפְנֵי ה'
 לֵאמֹר הֵן בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לֹא-שָׁמְעוּ אֵלַי וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי פְרַעֲה וְאֲנִי עֶרְל שְׁפָתַיִם:

(4) שמות פרק ו, כז-ל

(כז) הִם הַמְדַבְּרִים אֶל-פְּרַעֲה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הוּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: (כח) וַיְהִי כִּי־דִבֶּר ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּאָרֶץ מִצְרַיִם:
 (כט) וַיִּדְבֹר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר אֲנִי ה' דַּבֵּר אֶל-פְּרַעֲה מֶלֶךְ מִצְרַיִם אֶת כָּל-אֲשֶׁר אֲנִי דַבֵּר אֵלֶיךָ: (ל) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לִפְנֵי ה' הֵן
 אֲנִי עֶרְל שְׁפָתַיִם וְאִיךָ יִשְׁמַע אֵלַי פְּרַעֲה:

Questions:

- 1) What is כבד-פה, what is כבד-לשון and what is שפתים? Are they synonymous?
- 2) How does משה's protest - answer מי שם פה לאדם... - 'h's response?
- 3) How would the assurance that משה's anxiety resolve with פיה עם פיה?
- 4) Why doesn't it succeed in alleviating his concern?
- 5) What is אהרן's particular talent that qualifies him to help משה?
- 6) Is the protest of שפתים in ויב the same as that in פסוק ל?
- 7) משה says that he has not been a man of words "since תמול nor since שלשום, since You spoke to your servant" – what does this mean? How long did this interaction take?

(5) שמות רבה (שנאן) פרשת שמות פרשה א

א, כו ותביאנהו לבת פרעה ויהי לה לבן. היתה בת פרעה מנשקת ומחבבת אותו כאילו הוא בנה ולא היתה מוציאתו מפלטרין של מלך, ולפי שהיה יפה היו הכל מוציאין אותו ומתאווים לראותו. מי שהיה רואהו לא היה מעביר עיניו מעליו. והיה פרעה נוטלו ומחבקו והוא נוטל כתרו של פרעה מעל ראשו ונותנו על ראשו, כמו שעתידי לעשות לו כשיהיה גדול. וכן הקדוש ברוך הוא אומר לחירם: וּצִיָּא אִשׁ מְתוּכָךְ הִיא אַכְלָתְךָ (יחזקאל כח), וכן בת פרעה מגדלת מי שעתידי ליפרע מאביה ואף מלך המשיח, שעתידי ליפרע מאדום, יושב עמהם במדינה, שנאמר: שֶׁם יִרְעָה עֵגֶל וְשֶׁם יִדְבֹק וְכֹלָה סַעֲפִיָּה (ישעיהו כז). והיו חרטומי פרעה יושבין ואומרים: מתיראין אנו מזה שנוטל כתרך ונותנה בראשו, שלא יהא זה אותו שאנו אומרים שעתידי ליטול המלכות ממך. מהם אומרים להורגו, מהם אומרים לשורפו. והיה יתרו יושב ביניהן. אמר להם: הנער הזה אין לו דעת, אלא בחנו והביאו לפניו בקערה אחת זהוב וגחלת. אם יושיט ידו לגחלת - אין בו דעת ואין עליו משפט מות; ואם יושיט ידו לזהוב - יש בו דעתו והרגו אותו. מיד הביאו לפניו זהוב וגחלת ושלח משה ידו ליקח הזהוב. בא גבריאל ודחה את ידו ותפש ידו בגחלת והכניס ידו לתוך פיו עם הגחלת ונכוה לשונו וממנו נעשה כבד פה וכבד לשון.

(6) אבן עזרא שמות פרק ד פסוק י

איש דברים יודע לדבר צחות, שאיננו מתעכב בלשונו בדברו או מגמגם, או שיכבדו על פיו אותיות ידועות. ...גם מאז דברך מעת דברך, כמו ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך, כי לא סר כובד לשונו, רק נשאר כאשר היה. והאומר ששכח לשון מצרים איננו נכון, כי הוא אומר ב' דברים, כבד פה, וכבד לשון. ועוד, נלמוד מתשובת השם מי שם פה לאדם, או מי שם אלם, שאינו מדבר על לשון מצרים, רק ככה נולד שהיה כבד פה שלא היה יכול להוציא אותיות השפה וכל אותיות הלשון, רק קצתם היה מוציאם בכבוד. וזהו טעם אנכי אהיה עם פיך והוריתיך, אמר שיורנו אשר ידבר מלות, שאין שם מאותיות הכבדות על פיו.

(7) רשב"ם שמות ד:

כי כבד פה וכבד לשון אנכי – איני בקי בלשון מצרים בחיתוך לשון, כי בקטנותי ברחתי משם ועתה אני בן שמונים. וכן מצינו ביחזקאל שמי שאינו בקי בלשון המלכות קרוי כן, דכתיב: ויאמר אלי בן אדם לך בא אל בית ישראל ודברת דברי אליהם, כי לא אל עם עמקי שפה וכבדי לשון אתה שלוח אל בית ישראל, לא אל עמים (רבים) עמקי שפה וכבדי לשון אשר לא תשמע דבריהם וגו' (יחזקאל ג' ד-ו). וכי איפשר נביא אשר ידעו השם פנים אל פנים וקיבל תורה מידו לידו היה מגמגם בלשונו. ואין דבר זה בדברי התנאים והאמוראים, ואין לחוש לספרים החיצונים.

(8) ספורנו שמות פרק ד פסוק י

(י) לא איש דברים אנכי. בלתי מורגל במלאכת לשון למודים וסדרה לדבר לפני המלך: גם מתמול. בהיותי גר בארץ נכריה: גם משלשם. בהיותי בבית פרעה: גם מאז דברך אל עבדך. אף על פי שהיתה נפשי הדברית אז באור פני המלך לא קנתה לשון למודים: כי כבד פה וכבד לשון אנכי. וזה קרה לי, כי בהיות כלי הדבור שלי בלתי מוכנים לפיכך לא פנה לבי לדעת לעות את יעף דבר (ישעיהו ג, ד):

(9) שד"ל שמות יד:

לא איש דברים אנכי וגו' – כבר התקומם רשב"ם נגד הסברה שמשה היה עלג ואמר: ואין דבר זה בדברי התנאים והאמוראים, ואין לחוש לספרים החיצונים והוא אומר שלא היה משה בקי בלשון מצרים; וגם זה באמת לא יתכן, אחר שנתגדל במצרים ובבית המלך; והראב"ע קיים שהיה עלג, ופירש והוריתיך אשר תדבר שישים בפיו מלות שאין בהם האותיות הכבדות עליו, אם כן יראה נא לנו הראב"ע מה הן האותיות שאינן נמצאות בפרשיות שאמר משה באזני כל העם, מלבד שזה גדוף כלפי מעלה שיבחר ה' לעשות שליח לתת תורה לעמו אדם שיצטרך לבחור המלות שיוכל לבטא אותן. והאמת כי לא היה משה איש דברים, בעל כח הדבור מרחיב פה ומאריך לשון בפני מי שיהיה, ולא יחת מפני כל, מסכים למה שכתוב עליו והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה וזה דומה בצד מה למאמר ירמיה הנה לא ידעתי דבר, אלא שירמיה היה יכול להוסיף כי נער אנכי, ומשה היה זקן, ויותר היה ענין קשה עליו, אחר כמה שנים שהיה רועה את הצאן, ללכת לפני מלך גדול ולריב עמו, והנה ה' השיבו מי שם פה לאדם או מי שם פה לאדם וגו' כלומר הלא בידי להסיר ממך כבדות לשונך, ועתה לך ואנכי אהיה עם פיך והוריתיך אשר תדבר, אשים הדברים בפיך עד שתהיה איש דברים בשיעור הראוי, ולא יחסר לך כח הדבור; אבל השנוי הזה לא היה במשה ברגע ההוא פתאום, אלא מעט מעט כי לא יהיה שנוי גשמי אלא רוחני בכחות הנפש וגבורת הלב, ע"כ לא הרגיש אז משה באותה שעה שום שנוי בעצמו, וע"כ חזר ואמר שלח נא ביד תשלח. והנה לנו עוד ראייה על מעוט אומץ לבו באותה שעה ממה שאמר לו ה' (פסוק י"ט) לך שוב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך. ואם היה משה עלג לא ימלט שה' רפאו או לא רפאו, ואם רפאו היה משה מרגיש בעצמו השנוי הזה מיד ולא היה מסרב עוד, ואם לא רפאו יהיה מאמר מי שם פה לאדם מאמר שחוק והתול ח"ו; ויש מפרשים ידעתי שאתה עלג, כי אני בכוונה עשיתיך עלג ואעפ"כ אני מצוך ללכת; ומי לא יראה שאין זו תשובה הגונה לפייסו שילך כי הלא יאמר משה בלבו, אם רצונו שאלך בשליחותו, ירפא תחילה את מומי. גם מה שאמור למטה הלא אהרן אחיך הלוי נראה ברור שטעמו ידעתי כי לא יסרב כמוך אבל יקבל עליו לדבר; ואם היתה הכוונה הלא אהרן איננו עלג כמוך והוא ידבר, היל"ל הוא ידבר בלא מלת ידעתי.

(10) מדרש אגדה (בובר) שמות פרשת שמות פרק ד סימן י

לא איש דברים אנכי. אמר לו יודע אני כי ע' לשונות בבלטון של פרעה, שאם יבוא שליח מאיזה מקום שיהיה משיחם עמו בלשונם, ואני הולך בשליחותך, והם בודקין אותי לומר שאם אני שלוחך גלוי וידוע לפניך שאני יודע להשיח עמהם: ד"א לא איש דברים אנכי. כמו שנאמר הן אני ע"ל שפתים (שמות ו יב), אמר לו הקדוש ברוך הוא אדם הראשון שלא לימדו אדם תורה והיה יודע שבעים לשונות: